

Beleidsplan Stichting Mobiele Collectie Nederland (MCN) 2023 en verder

Visie, missie en strategie

Visie

De ontwikkeling van de mobiliteit is voor de samenleving van onschatbare betekenis. Dit geldt voor geen ander land zo sterk als voor Nederland; onze geschiedenis is ervan doortrokken. De Gouden Eeuw is te danken aan het zeilschip, de Industriële Revolutie ondenkbaar zonder de stoomlocomotief. En in de 20ste eeuw zorgen auto en vliegtuig voor nieuwe en ongekenne vervoersmogelijkheden. Nederland valt niet te begrijpen zonder de geschiedenis van de scheepvaart, het railvervoer, het wegverkeer en de luchtvaart. Mobiliteit is het fundament onder onze maatschappij.

Mobiliteitsgeschiedenis leeft voort in het mobiel erfgoed, de collectie historische vervoermiddelen die door particulieren en musea voor het nageslacht behouden wordt. Mobiel erfgoed getuigt van een indrukwekkende historische ontwikkeling en verdient het om behouden en gepresenteerd te worden, nu én later.

Missie

In de volle overtuiging dat onze nationale identiteit mede werd en wordt bepaald door mobiliteit, zet de MCN zich in voor de *totstandkoming* en het *behoud* van een Mobiele Collectie Nederland, een collectie mobiel erfgoed die een representatief en authentiek beeld geeft van de Nederlandse mobiliteitsgeschiedenis en de algemeen-maatschappelijke geschiedenis die daarmee samenhangt.

Strategie

Hoe kan een Mobiele Collectie Nederland tot stand komen en hoe kan deze collectie behouden blijven? Daarvoor zijn de volgende doelen geformuleerd:

1. Een goede inventarisatie en omschrijving van een cultuur-historisch verantwoorde en representatieve Mobiele Collectie Nederland.
2. Het uitdragen van het belang van en het vergroten van het draagvlak voor het mobiele erfgoed, bestaande uit varende erfgoed, vliegend erfgoed, rijdend erfgoed op rails en rijdend erfgoed op de weg.
3. Het behartigen van de collectieve belangen van collectiehouders en particuliere eigenaren.

Uitgangspunten

Uitgangspunten bij de realisering van de strategische doelen zijn de volgende:

1. De Nederlandse collectie mobiel erfgoed dient kwalitatief hoogwaardig, gevarieerd, samenhangend, informatief, goed toegankelijk en ruimtelijk gespreid te zijn.
2. MCN is ervan overtuigd dat het in *werkende* staat behouden en het zowel fysiek als digitaal presenteren van een groot deel van die collectie daarbij onontbeerlijk is¹.
3. Behoud door ontwikkeling van het presentatiepotentieel is een sleutelbegrip, opdat het mobiel erfgoed, net als andere erfgoedsectoren, een stimulerende rol kan spelen bij het vormgeven van de samenleving van de toekomst.
4. MCN houdt zich bij de diverse initiatieven en projecten continu bezig met de aansluiting bij de actualiteit en de relevante maatschappelijke vraagstukken.

Wat heeft NCM gedaan om de doelen te realiseren?

1. **Een goede inventarisatie en omschrijving van een cultuur-historisch verantwoorde en representatieve Mobiele Collectie Nederland.**

NRME

Met het Nationaal Register Mobiel Erfgoed (NRME) is een breed overzicht gecreëerd van het mobiel erfgoed in ons land en inzicht in de culturele waarde daarvan. Bij de ontwikkeling van het NRME zijn methodieken ontwikkeld om de culturele waarde van historische vervoermiddelen te kunnen vaststellen.

Vanaf 2020 wordt er gewerkt aan de verdere ontwikkeling (modernisering) van het NRME onder het motto van NRME 2.0. Het register wordt daarbij technisch verbeterd maar zal ook meer uitnodigend en toegankelijk zijn. Nieuw element is de koppeling met het kentekenregister van de RDW. Anno 2023 bestaat het register uit circa 2.600 objecten, waarvan zo'n 1.400 objecten in de sector rail, circa 30 objecten in de sector lucht, circa 1.100 objecten van de sector weg en circa 75 objecten in de sector water. Met name de sectoren weg en water vragen om een inhaalslag.

Toonbeeldensite

De website Toonbeelden van Mobiel Erfgoed (www.toonbeelden.com) is eveneens onderdeel van de inventarisatie en beschrijving van mobiel erfgoed. Deze website geeft een beeld van de ontwikkeling van de mobiliteit in Nederland en laat op een tijdschaal kenmerkende voorbeelden van objecten uit onze mobiliteitsgeschiedenis zien. De relatie wordt zichtbaar gemaakt tussen de geschiedenis van Nederland en de historische vervoermiddelen.

¹ Dit uitgangspunt sluit aan op een aantal ontwikkelingen in het erfgoedbeleid die de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed beschrijft in de publicatie 'Transformeren met cultureel erfgoed - Handreiking voor het opstellen van transformatiekaders' van 12 december 2022, zoals 'van musealiseren naar gebruiken' en 'exponeren naar beleven'.

2. Het uitdragen van het belang van en het vergroten van het draagvlak voor het mobiele erfgoed.

Zichtbaarheid en bekendheid

Het uitdragen van het belang van en het vergroten van het draagvlak voor het mobiele erfgoed geldt richting beleidsmakers, het monumentenveld en ook het publiek, met daarbij in het achterhoofd dat dit bijdraagt aan het behoud van een Mobiele Collectie Nederland. Dat betekent dat ingezet wordt op zichtbaarheid en bekendheid van de stichting MCN bij beleidsmakers en het erfgoedveld, en op zichtbaarheid en bekendheid van het mobiele erfgoed bij het brede publiek.

Evenementen en congressen

MCN stimuleert het aan elkaar verbinden van mobiel-erfgoedevenementen en het aansluiten bij bestaande evenementen zoals de Open Monumentendag. MCN heeft diverse malen een Nationaal Congres Mobiel Erfgoed georganiseerd. Tijdens het tweede Nationaal Congres Mobiel Erfgoed in 2016 onderstreepte minister Jet Bussemaker het belang van het behoud van mobiel erfgoed.

Platform Mobiel Erfgoed

In samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed wordt tweemaal per jaar het Platform Mobiel Erfgoed georganiseerd, waarbij steeds een actueel thema wordt behandeld door een wisselende groep sprekers, om kennis, ervaring en inzichten uit te wisselen en discussie met het erfgoedveld te stimuleren.

Atlas Historische Infrastructuur en Mobiel Erfgoed

In samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed wordt de digitale Atlas Historische Infrastructuur en Mobiel Erfgoed ontwikkeld. De Atlas brengt de historische infrastructuur in Nederland vanaf 1850 digitaal in kaart en toont de historische context van de mobiele collectie Nederland.

Beleidsmakers en erfgoedveld

Bij het uitdragen van het belang van het behoud van mobiel erfgoed richting beleidsmakers en het erfgoedveld is het belangrijk om goed zichtbaar te zijn, deel te nemen aan projecten en actief te zijn betrokken in het erfgoedveld, bijvoorbeeld via de Federatie Instandhouding Monumenten (FIM). Het netwerk kan verder uitgebreid worden, waaronder contacten met meer medebelangenorganisaties (Heemschut, FIEN, Nederlandse Museum Vereniging, Landelijk Contact Museumconsulenten e.a.) en contacten met overheden op tal van beleidsterreinen.

3. Het behartigen van de collectieve belangen van collectiehouders en particuliere eigenaren.

Overleg OCW en RCE

Belangrijk is het regulier overleg tussen het ministerie van OCW, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en MCN, naast het overleg met andere overheids- en belangenorganisaties, met als voornaamste doel: zoveel mogelijk mobiel erfgoed mobiel te houden. MCN is hiervoor hét aanspreekpunt van de overheid. Bij de belangenbehartiging dient er een onderscheid gemaakt te worden tussen belangen die meerdere sectoren betreffen en de belangen die slechts één sector betreffen. MCN zet zich bij voorkeur in om de generieke belangen van de mobiel-erfgoedsector te behartigen.

Duurzaamheid en energietransitie

Een voorbeeld van een onderwerp dat alle vier de sectoren betreft is duurzaamheid en energietransitie. Dit onderwerp staat prominent op de agenda bij het overleg met OCW. Maatregelen ter bevordering van duurzaamheid staan soms op gespannen voet met het gebruik van mobiel erfgoed, dat in een ander tijdperk en met andere technische mogelijkheden is vervaardigd. MCN zet hierbij in op onder andere het gebruik van moderne, niet-fossiele brandstoffen en op andere duurzaamheid bevorderende mogelijkheden en ontwikkelingen, waarbij de authenticiteit van objecten zo min mogelijk wordt aangetast en het uiteindelijke streven is mobiel erfgoed klimaatneutraal te maken.²

Aandacht voor veilig werken

Goed voorbeeld van belangenbehartiging is het Chroom-6 project. MCN heeft met verenigingen voor eigenaren van mobiel erfgoed in samenwerking met experts een heldere instructie ontwikkeld om op een veilige manier onderhoud te plegen aan mobiel erfgoed.

Regelgeving

Bij belangenbehartiging speelt het signaleren van kansen en bedreigingen bij het behoud en gebruik van het mobiel erfgoed een grote rol, het aandragen van oplossingen voor die bedreigingen en het stimuleren van het benutten van kansen bij behoud en gebruik van mobiel erfgoed. Een voorbeeld van een bedreiging is de ontwikkeling van wet- en regelgeving voor verkeer en vervoer in ons land: de gevolgen voor cultureel waardevol mobiel erfgoed worden niet altijd meegewogen. Dat leidt tot knelpunten bij het behoud van mobiel erfgoed in een zo authentiek mogelijke staat. Ook bestaan er financiële knelpunten, waardoor soms hele collecties uiteen dreigen te vallen en bepaalde objecten voor de Collectie Nederland verloren gaan. De kosten voor onderhoud, restauratie en gebruik en de gevolgen van wettelijke maatregelen nemen zienderogen toe onder andere vanwege de stijging van prijzen en uurlonen.

Platform Mobiel Erfgoed

Het Platform Mobiel Erfgoed dat in samenwerking met de RCE wordt georganiseerd is niet alleen een middel om bekendheid en zichtbaarheid te vergroten maar geldt ook als middel om de belangen van de verschillende sectoren te behartigen. Ook hierbij gaat het in principe om sectoroverstijgende onderwerpen.

² MCN heeft in januari 2023 een verklaring vastgesteld over duurzaamheid in relatie tot het behoud en het gebruik van mobiel erfgoed.

Doelstellingen Stichting MCN 2023 e.v.

Bij belangenbehartiging, maar ook bij zichtbaarheid en het erfgoed zelf speelt het signaleren van kansen en bedreigingen een grote rol. Welke kansen en bedreigingen ziet MCN? En hoe kan MCN meer inspelen op de actualiteit en maatschappelijke issues? Hieronder zijn doelstellingen geformuleerd waar het bestuur van de stichting Mobiele Collectie Nederland zich de komende jaren voor wil inzetten. Daarbij wordt opgemerkt dat het bestuur van MCN, dat bestaat uit vrijwilligers, tegen haar grenzen aanloopt: ze zijn te veel tijd kwijt aan de bedrijfsvoering. Het bestuur is een bestuursorganisatie en geen uitvoeringsorganisatie. Er moet daarom een professionaliseringslag gemaakt worden, mede in verband met de modernisering van het register. Dat vraagt om de benodigde financiële middelen. Onderzocht moet worden of MCN een formele rol kan krijgen als adviesorgaan voor de rijksoverheid, bijvoorbeeld verbonden aan de Raad voor Cultuur.

- **Register**

MCN wil zich blijven inzetten voor de primaire doelstellingen: de beschermwaardigheid van mobiel erfgoed in kaart brengen, de zichtbaarheid van mobiel erfgoed vergroten en bedreigingen voor het mobiel houden van mobiel erfgoed uit de weg ruimen. Essentieel is hierbij de verdere ontwikkeling van het Nationaal Register Mobiel Erfgoed 2.0. Dit houdt in dat de website als geheel wordt vernieuwd en gemoderniseerd en dat daarbij de objecten van de sector weg de volgende objecten zijn die worden toegevoegd. Dit laatste gebeurt in samenwerking met de FEHAC waarbij een koppeling wordt gelegd met het kentekenregister van de RDW. Het idee daarbij is om in het kentekenregister op voorspraak van MCN een zogenaamd “erfgoedvinkje” te plaatsen, om aan te geven dat het betreffende object onderdeel uitmaakt van mobiel erfgoed. Verder zullen koppelingen worden gemaakt met het al bestaande Nationaal Register Railerfgoed en het Register Varend Erfgoed Nederland van de Federatie Varend Erfgoed Nederland. Het nieuwe NMRE zal uiteindelijk ook een instrument zijn om het draagvlak bij het brede publiek, de achterban en de monumentenwereld te vergroten. De sector en veel (overheids)organisaties hebben ook veel belang bij het toepassen van het NRME, bijvoorbeeld in combinatie met milieuwetgeving, onderhoud en afstoting, omgevingsplannen en tal van andere wettelijke bepalingen.

- **Financiën**

Het verkrijgen van financiële middelen voor de professionele ontwikkeling van het NRME 2.0 en het maken van afspraken met de verschillende sectoren is noodzakelijk. Voor de kosten van het onderhoud en het beheer van de website zal dekking gezocht moeten worden. Voorts moet er een nieuwe samenwerkingsovereenkomsten komen met de partijen die de sectoren vertegenwoordigen. Professionalisering is onder andere in verband met het register een noodzaak.

- **Overheidsmaatregelen**

Er dient aandacht te zijn voor wijzigingen in wet- en regelgeving. Dit geldt zeker in het kader van de energietransitie. Aandacht voor de ontwikkeling van wet- en regelgeving voor verkeer en vervoer in ons land, waarbij de gevolgen voor cultureel waardevol mobiel erfgoed niet altijd bewust worden meegewogen. Dat leidt tot knelpunten bij het behoud van mobiel erfgoed in een zo authentiek mogelijke staat.

Mobiel erfgoed en fossiele brandstoffen zijn op dit moment onlosmakelijk met elkaar verbonden. Er is enerzijds dringend onderzoek nodig naar de mogelijkheden om moderne, niet-fossiele brandstoffen in te zetten voor mobiel erfgoed waarbij de conceptuele authenticiteit van mobiel erfgoed niet mag worden aangetast en anderzijds zal het in bepaalde gevallen noodzakelijk zijn om ontheffingen te krijgen voor het gebruik van fossiele brandstoffen. Sectorbreed is een verklaring opgesteld op het gebied van duurzaamheid. MCN stelt voor dat de rijksoverheid bij het vormgeven van de energietransitie MCN inschakelt als officieel adviesorgaan, waarmee de overheid recht kan doen aan de wat dit betreft unieke situatie van het mobiele erfgoed.

- **Draagvlak en positie**

Versterken van draagvlak bij publiek is nodig evenals versterken van de positie van MCN in de cultuurwereld en bij gemeentes. MCN moet daarbij aansluiten bij de thema's van deze tijd en bij actuele discussies waarbij aandacht zal zijn voor de 'rafelranden' van onze geschiedenis waarbij mobiel erfgoed een rol heeft gespeeld, zoals het koloniale verleden van Nederland maar ook andere thema's als sociale ongelijkheid. Daarnaast is in het Verdrag van Faro (Raad van Europa, 2005) vastgelegd dat erfgoed niet op zichzelf staat maar een functie heeft in de maatschappij. Participatie van velen, uit alle lagen van de bevolking, bij het in stand houden en presenteren van objecten, is daarbij van groot belang. De Toonbeeldensite, de Atlas Historische Infrastructuur en Mobiel Erfgoed en in de toekomst het vernieuwde NMRE zijn hierbij hulpmiddelen.

- **Presentatie en promotie**

Het mobiel erfgoed verdient het meer prominent aandacht te krijgen. MCN zal zich daarvoor inspannen. Daarbij wordt gedacht aan de volgende mogelijkheden

- De positie van MCN en daarmee van het mobiele erfgoed moet sterker worden in de cultuurwereld. Daarvoor dient MCN zich sterker te profileren bij onder andere de museumwereld, erfgoedhuizen en belangenorganisaties.
- Het actief stimuleren van het aan elkaar verbinden van mobiel-erfgoedevenementen en het aansluiten bij evenementen zoals de Open Monumentendag.
- Aandacht schenken aan de bredere context waarbinnen mobiel erfgoed acteert, zoals historische havens, oude garages/tankstations, klassieke stations etc.
- Aandacht voor het betrekken van jongeren bij mobiel erfgoed. Het onderhoud en daarmee het behoud van mobiel erfgoed ligt vooral in handen van eigenaren en vrijwilligers die vaak op leeftijd zijn. Jonge enthousiastelingen zijn nodig om het mobiele erfgoed te behouden.
- Werken aan het benoemen van een beperkt aantal topstukken. Daarbij wordt een aantal objecten uitgekozen ter promotie van het mobiele erfgoed van Nederland. Die zullen worden voorgedragen voor opname in de nationale lijst van beschermde cultuurmonumenten.

Bijlage 1: Historie Stichting MCN

Oprichting MCN

Stichting Mobiele Collectie Nederland (MCN) is opgericht in 1999, op instigatie van de toenmalige staatssecretaris van Cultuur en Media, Rick van der Ploeg. MCN is opgericht vanuit de koepelorganisaties die de vier sectoren van het mobiel erfgoed vertegenwoordigden: Federatie Varend Erfgoed Nederland (FVEN), Historisch Railvervoer Nederland (HRN), de Federatie Historische Automobiel- en Motorfietsclubs (FEHAC) en de Nationale Federatie Historische Luchtvaart (NFHL). MCN is opgericht vanuit de gedachte dat musea en koepelorganisaties van particuliere eigenaren zich realiseren dat een 'collectie mobiel erfgoed' gebaat is bij een sector overstijgende samenwerking. MCN zet zich in voor de totstandkoming en het behoud van een Mobiele Collectie Nederland.

Stichting MCN is dé organisatie, en ook enige organisatie, voor museale en particuliere eigenaren van mobiel erfgoed, waarbinnen vertegenwoordigers samenwerken van de vier sectoren van het mobiel erfgoed: water (historische schepen), rail (historische treinen en trams), weg (historische auto's, motoren en andere wegvoertuigen) en lucht (historische vliegtuigen en andere luchtvaartuigen). Alle vier de sectoren worden vertegenwoordigd in het bestuur van de stichting.

Kenmerkend voor de Nederlandse collectie mobiel erfgoed is dat het een enorme gevarieerde collectie betreft, en dat er uiteenlopende eigenaren en zeer veel vrijwilligers en hobbyisten bij zijn betrokken. Wat ook kenmerkend voor MCN is, is dat er naast het overkoepelende belang van de stichting, diverse sector gebonden belangen een rol spelen. Bestuursleden van MCN vertegenwoordigen weliswaar een specifieke sector maar zetten zich als MCN-bestuurder echter in voor het belang van MCN. Typisch voor MCN is ook dat er geen of nauwelijks kapitaal is. Om activiteiten te kunnen ontplooiën moet er per project naar financiering worden gezocht.

MCN en mobiel erfgoed worden in de toelichting op de Erfgoedwet genoemd. In de toelichting op de Erfgoedwet staat: *Mobiel erfgoed valt als cultuurgood in beginsel binnen de reikwijdte van de Wet tot het behoud van cultuurbezit (Wbc), die opgaat in dit wetsvoorstel (bedoeld wordt de Erfgoedwet).*

Nationaal Register Mobiel Erfgoed (NRME)

Tijdens de Cultuurnotaperiode 2001 – 2004 vroeg het ministerie van OCW aan het bestuur van de stichting MCN expliciet om een overzicht te verschaffen van het mobiel erfgoed in ons land en inzicht in de culturele waarde daarvan. Daar werden ook financiële middelen voor beschikbaar gesteld. Daarmee konden MCN en de koepelorganisaties aan de slag met de ontwikkeling van een Nationaal Register (NRME). Er werd al enige jaren in het varend erfgoed en het railgebonden erfgoed aan separate registers gewerkt, maar nu kon in MCN-verband gewerkt worden aan een gezamenlijk register. Daarmee wordt een breed overzicht gecreëerd van het mobiel erfgoed in ons land en inzicht in de culturele waarde daarvan. Met de culturele waarde als uitgangspunt zijn er bij de ontwikkeling

van het NMRE methodieken ontwikkeld, in samenwerking met de RCE dat leidde in 2005 tot het “Waardestellend kader voor het mobiel erfgoed”, een methode om de culturele waarde van historische vervoermiddelen te kunnen vaststellen. Het is aan de brede mobiel-erfgoedwereld gepresenteerd door middel van de publicatie *Erfgoed dat beweegt!* Na diverse ontwikkelingen van het NMRE en diverse andere ontwikkelingen is er een nieuw instrument voor culturele waardering en registratie van het mobiel erfgoed, deze staat verwoord in een herziening van *Erfgoed dat beweegt!* in 2015.

Het NRME wordt in principe ‘gevoed’ vanuit de vier sectorale registers van de vier koepelorganisaties. De door OCW beschikbaar gestelde middelen zijn daartoe destijds over de vier koepelorganisaties verdeeld, onder de afspraak dat deze koepelorganisaties hun bijdrage leveren aan het NRME. Hiertoe is in 2010 een convenant ondertekend door de vier sectoren.

In 2015 geeft het register een overzicht van bijna 1400 objecten in de sector Rail en zo’n 1000 objecten in de sector Vliegend erfgoed, deze twee sectoren zijn daarmee vrijwel geheel in beeld. Op dat moment zijn er in de sector Weg zo’n 500 objecten opgenomen en in de sector Varend erfgoed circa 30 objecten. In het Nationaal Register Varend Erfgoed zijn dan echter al duizenden schepen opgenomen.

Toonbeeldenwebsite en NMRE 2.0

Tegelijkertijd werd er door MCN gewerkt aan de Toonbeeldenwebsite, waarvoor ook een subsidie beschikbaar kwam van het ministerie van OCW met ondersteuning van de RCE. De Toonbeeldensite was in 2018 gereed. De site laat op een tijdsschaal kenmerkende voorbeelden van onze mobiliteitsgeschiedenis zien, die een relatie leggen tussen de geschiedenis van Nederland en de historische vervoermiddelen als levende getuigen daarvan. Er is ook een link met het register. Als het object in het register staat moet dit gekoppeld zijn aan de Toonbeeldensite.

Intussen wordt het NMRE verder ontwikkeld maar tegelijkertijd is er het besef dat het bestaande register gemoderniseerd dient te worden. De opzet van het register past niet meer bij de tijd. Het moet niet alleen technisch worden verbeterd maar ook meer uitnodigend en toegankelijk zijn, geschikt voor een breder publiek en het overige deel van de erfgoed wereld. Hiervoor bestaat brede steun in de Tweede Kamer en deze steun is door de minister van OCW geaccordeerd in 2020. De sector en veel (overheids)organisaties hebben veel belang bij het toepassen van het NRME, bijvoorbeeld in combinatie met milieuwetgeving, onderhoud en afstoting, omgevingsplannen en tal van andere wettelijke bepalingen. Naast kansen zijn er ook bedreigingen door onder meer nieuwe regelgeving en gebrek aan financiële middelen. Daarbij zijn er grenzen aan de mogelijke inzet van vrijwilligers en ook van een bestuur dat bestaat uit vrijwilligers.

Met als (werk-)titel NMRE 2.0 wordt er vervolgens gewerkt aan de modernisering van het NRME. Naast vernieuwingen op gebied van *look & feel* en techniek is er een nieuw element: koppeling met de RDW. Het idee daarbij is om in het kentekenregister op voorspraak van MCN een zogenaamd “erfgoedvinkje” te plaatsen, om aan te geven dat het betreffende object onderdeel uitmaakt van mobiel erfgoed.

Naast het register en de toonbeeldensite heeft Stichting NCM nog veel meer gedaan. Het belangrijkste wapenfeit is dat dankzij MCN de sector overstijgende term mobiel erfgoed breed

ingang heeft gevonden en dat die term bijvoorbeeld door de overheid, fondsen en andere organisaties wordt gebruikt. Maar er is meer: deelname aan tentoonstellingen, organisatie van congressen, Platform Mobiel Erfgoed, regulier overleg met OCW, aandacht voor veilig werken, samenwerking met het Openluchtmuseum etc.